

[00:03:14:10 - 00:03:39:02]

Caroline: Välkomna till den här podden om läs-och skrivutveckling i kontext. Det här är ett avsnitt som framför allt går in på den processinriktade läs-och skrivundervisningen. Jag som är programledare heter Caroline Bondhus Lindgren och med mig har jag från modersmålsenheten i Södertälje, Catarina Stichini som är förstelärare och Mary-Anne Eliasson som är chef. Varmt välkomna.

[00:03:40:04 - 00:03:40:04]

Mary-Anne och Catarina: Tack!

[00:03:40:23 - 00:03:59:12]

Caroline: I det här avsnittet kommer vi att gå igenom ett praktiskt exempel att ta med till modersmålsundervisningen. Vi kommer att ta upp olika metoder, insikter och utvärderingar. Catarina, vill du börja med att berätta om uppgiften som ni gav eleverna? Ta det gärna från början. Hur började alltihopa?

[00:04:00:19 - 00:04:29:23]

Catarina: Jättegärna! Allt började under det kollegiala lärandet i vår enhet. Vi ville ha ett gemensamt projekt som skulle utveckla elevernas läs-och skrivförmågor. Och som skulle göras transversiellt, det vill säga med alla våra språk och åldrar. Den skulle dessutom få eleverna att förstå hur viktigt det är att kunna uttrycka sig korrekt och få sin röst hörd. Det var då jag tänkte på att arbeta med ett sommarprat.

[00:04:32:11 - 00:04:34:07]

Caroline: Mary-Anne, varför valde ni just ett sommarprat?

[00:04:36:21 - 00:05:07:24]

Mary-Anne: Ja, sommarprat känns som en viktig del av den svenska kulturen där kommunikationen verkligen är i fokus. Man måste reflektera på språket på en djupare nivå som ett verktyg för ett specifikt mål. Hur kan jag använda språket för att berätta min historia? Vilka strategier kan jag använda mig av så att andra ska vilja lyssna på mig och förstå hur viktigt mitt budskap är? Vad vill jag berätta och hur ska jag göra det?

[00:05:08:14 - 00:05:10:10]

Caroline: Och Catarina, hur gick det till då?

[00:05:11:07 - 00:05:57:12]

Catarina: Ja, det var i början av 2021. En tid då vi fick många dåliga och allvarliga nyheter från hela världen. Stämningen var ganska tung och vi ville få våra kollegor och elever att tänka på något mer positivt och arbeta med det. Det var därför vi valde David Sundins sommarprat: *Meningsfulla och meningslösa anekdoter*. Det handlar om korta personliga berättelser där han verkligen lyckas att få lyssnarens intresse. Det är omöjligt att lyssna på honom utan att skratta. Även om budskapet bär på ett allvar. Strategierna för att få lyssnaren att skratta är väldigt, väldigt tydliga så det var den perfekta texten att arbeta med.

[00:05:58:19 - 00:06:01:21]

Caroline: Mary-Anne, arbetade ni alla med Sundins text?

[00:06:03:03 - 00:06:34:11]

Mary-Anne: Ja, det gjorde vi i det kollegiala lärandet. Men meningen var att läraren skulle sedan använda sig av strategierna och anpassa dem till sina egna elever. Hade man högstadiееlever med tillräckliga kunskaper i det svenska språket för att förstå Sundins sommarprat kunde man till exempel arbeta med det och även fokusera på översättning mellan svenska och modersmålet. Eller så kunde man hitta eller skapa en annan liknande podcast på sitt eget språk.

[00:06:36:19 - 00:06:39:15]

Caroline: Catarina, kan du berätta vad syftet med projektet var?

[00:06:40:19 - 00:07:56:03]

Catarina: Ja, vårt syfte var att få eleverna att skriva en jag-berättelse med roliga drag. Berättelsen skulle spelas in och eleverna visste från början att deras texter skulle vara ett manus som skulle lyssnas av andra. En del av projektet handlade därför om just detta. Vi valde processinriktad läs-och skrivundervisning som arbetssätt för att skapa vårt eget sommarprat. Eftersom vi verkligen ville att eleverna skulle pendla mellan två olika roller: att vara lyssnare och att vara författare. Som skrivstrategi använde vi oss av författare som mentor. Det vill säga att eleverna fick inspireras av en författares texter och reflektera över det för att skapa sin egen text. Vi analyserade innehåll, form och funktion på ett djupt och explicit sätt. Det var viktigt att det skulle bli tydligt för eleverna hur man kan använda sig av språket för att nå fram till det tilltänkta målet. Vi arbetade inte med hela manuset eftersom det var mycket långt, men vi valde därför bara några berättelser ur det istället.

[00:07:57:15 - 00:08:01:14]

Caroline: Valde ni den podcasten tillsammans med eleverna eller vad det är ni som valde ut den?

[00:08:02:11 - 00:08:43:11]

Catarina: Jag skapade faktiskt en egen podcast för mina elever. Eftersom jag då hade en grupp med flera nyanlända elever, som inte skulle förstå det roliga i Sundins sommarprat. De fick alltså lyssna på min podcast som baserades på David Sundins strategier, men handlade om mig och om en rolig anekdot ur mitt liv. Jag berättade för eleverna att detta var ett

gemensamt projekt där alla elever som deltar i modersmålsundervisningen i Södertälje skulle bidra med en egen berättelse. Det var stort för alla. Alla skulle få möjligheten att berätta något roligt om sig själv.

[00:08:45:03 - 00:08:48:09]

Caroline: Mary-Anne, vilka diskussioner uppstod när ni presenterade uppgiften?

[00:08:51:01 - 00:09:21:05]

Mary-Anne: Ja, i klassen diskuterade eleverna först vad ett sommarprat är samt vem är David Sundin? För några var sommarprat en nyhet, andra hade redan hört några program eller hört något om det. Några elever var stora fans av Sundin, några kände inte till honom alls. Efter diskussionen i gruppen hade alla grundläggande information om båda och var nyfikna på vad som skulle berättas.

[00:09:22:09 - 00:09:23:06]

Caroline: Och vad hände då, Catarina?

[00:09:24:14 - 00:10:23:23]

Catarina: Ja, då lyssnade eleverna på sommarpratet. Sedan läste vi den texten tillsammans. Vi analyserade och vi diskuterade den och i nästa steg skulle de härma författarens strategier. I mina elevers fall använde vi oss av den berättelsen som jag skrev så eleverna härmade de strategier som jag använde mig av. Sedan fick de själva skriva en rolig berättelse i jag-form på modersmålet. Instruktionen var alltså att först lyssna på mitt prat och fundera på följande: Tycker jag som är elev att Catarinas sommarprat är roligt? Ja eller nej? Varför? Var det något som jag inte förstod? Eleverna som hade det svårare med det portugisiska språket, kunde få läsa manuset medan de andra utmanades att bara lyssna på det i ett första steg.

[00:10:26:05 - 00:10:29:08]

Caroline: Och vad var elevernas reflektioner efter att de lyssnat och läst?

[00:10:30:13 - 00:11:14:01]

Catarina: De skrattade under aktiviteten. När eleverna lyssnat klart ledde jag en diskussion om texten och antecknade på tavlan de mest relevanta aspekter som eleverna nämnt. Som till exempel: "Catarina överdriver mycket" eller "Du använder samma ord flera gånger". Sådana grejer. När det visade sig att flera elever hade uppmärksammat samma drag så förklarade jag att det finns specifika begrepp för dessa strategier som de lyfte. En hyperbol och en anaför. Eleverna var överens om att strategierna skulle ha samma effekt på olika berättelser och kunde därför appliceras.

[00:11:15:15 - 00:11:17:20]

Caroline: Och Mary-Anne, hur gick ni vidare sen?

[00:11:19:11 - 00:11:42:09]

Mary-Anne: Nästa steg var textanalysen. Läraren introducerade genom att be eleverna att läsa manuset en gång till och anteckna vid sidan av texten de tecknen som var typiska för just jag-berättelse, markera spontana eller roliga delar i texten och uttryck för känslor samt olika typer av upprepningar för att förstärka en idé.

[00:11:43:19 - 00:11:53:01]

Catarina: Och när eleverna var klara så jämförde de sina anteckningar med en klasskamrat. Sedan sammanfattade jag på tavlan det som de hade tagit upp.

[00:11:53:22 - 00:12:38:18]

Mary-Anne: Analysen fortsatte sedan i par. Nu skulle eleverna identifiera författarens strategier för att förtydliga ordning i händelserna samt hitta några exempel av stilfigurer som de tyckte var relevanta. Som till exempel vardagsspråk, engagerande språk, anaforer, flera adjektiv i rad, påhittade ord, hyperboler, retoriska frågor samt idiomatiska uttryck. När alla sagt sitt, sammanfattade läraren och eleverna strategierna som de hade valt och diskuterade flera exempel som skulle kunna användas i olika kontexter. Eleverna fick alltså välja strategier själva samt ge några exempel av hur dessa kunde användas.

[00:12:41:02 - 00:13:14:24]

Catarina: Och följande steg gällde textproduktionen. Här skulle eleverna tänka på tre roliga händelser i deras liv, som de kunde tänka sig att dela med sig av till sina klasskamrater. De berättade sina anekdoter för en kompis innan de bestämde sig för vilka de skulle välja till podcasten. Diskussionen skulle handla om vad som var roligt men också lämpligt att berätta för andra. De skulle även diskutera om vilka strategier eleverna kunde använda sig av i sin text.

[00:13:17:07 - 00:13:21:17]

Caroline: Fick eleverna med några medskick på vägen innan de började skriva? Vad säger du, Mary-Anne?

[00:13:22:11 - 00:13:27:03]

Mary-Anne: Ja, det fick de innan de började skriva fick de tydliga instruktioner av läraren.

[00:13:28:00 - 00:13:29:04]

Caroline: Kan du berätta om de instruktionerna?

[00:13:30:07 - 00:13:32:02]

Mary-Anne: Absolut! Om vi tar det punktvis:

[00:13:35:00 - 00:13:44:16]

Mary-Anne: Ett. Tänk på att du kommer att berätta en rolig personlig historia, dock inte för personlig eftersom den ska publiceras på en webbsida och lyssnas på av fler.

[00:13:46:19 - 00:13:57:14]

Mary-Anne: Två. Berättelsen ska innefatta en eller två anekdoter, cirka en sida, teckensnitt Areal, storlek 12 med 1,5 i radavstånd.

[00:13:58:12 - 00:13:59:08]

Mary-Anne: Våldigt tydligt här.

[00:14:00:15 - 00:14:07:20]

Mary-Anne: Tre. Innan du börjar skriva gör en disposition av innehållet i det du tänker berätta om.

[00:14:09:13 - 00:14:13:24]

Mary-Anne: Fyra. Skriv din text i jag-form på ditt modersmål.

[00:14:17:16 - 00:14:23:14]

Mary-Anne: Fem. Gå igenom din checklista för manus, komplettera den med det som du tycker fungerar bäst i din berättelse.

[00:14:25:15 - 00:14:44:08]

Mary-Anne: Sex. Öva på din berättelse genom att berätta för en kollega som kan komma med synpunkter om innehåll och form. Är det något som låter konstigt när du läser det högt? Byt ut ord som känns onaturliga och ändra ordningen på det du berättar om det behövs.

[00:14:46:03 - 00:14:52:14]

Mary-Anne: Sju. Markera i texten var du ska lägga in pauser. Markera vilka ord som ska betonas.

[00:14:54:12 - 00:15:03:01]

Mary-Anne: Åtta. Öva på att läsa din text högt flera gånger tills du känner dig redo att spela in den.

[00:15:04:03 - 00:15:08:16]

Mary-Anne: Nio. Spela in din text flera gånger om det behövs. Du ska vara nöjd med resultatet.

[00:15:11:06 - 00:15:16:18]

Caroline: Om ni som lyssnar vill se den här listan så hittar ni en transkribering av podden i den här delen av modulen.

[00:15:17:02 - 00:15:20:01]

Caroline: Catarina, hur gick det för eleverna?

[00:15:21:02 - 00:16:00:24]

Catarina: Det gick väldigt bra. Några tyckte nog att det var svårt att hitta en personlig anekdot och att berätta den på ett roligt sätt i början. Så de fick diskutera det i par först. "Mig händer det är aldrig något roligt" eller "jag minns ingenting". Såna tankar fick vi arbeta med under lektionen. Så när alla hittat sin anekdot så kunde de börja skriva. Medan eleverna skrev sina texter eller gav kamratrespons gick jag runt i klassen för att stötta dem. Eleverna fick använda sig av en checklista för manus även när de gav kamratrespons.

[00:16:03:00 - 00:16:07:00]

Caroline: Mary-Anne, vilka elever och årskurser passar den här uppgiften för?

[00:16:08:00 - 00:16:42:11]

Mary-Anne: Ja, just det här exemplet som vi hänvisar till här utvecklades för högstadiееlever. Men flera lärare genomförde det också med mellanstadiееlever. Man måste då tänka på att anpassa texten, skrivstrategierna och svårighetsgraden till olika årskurser samt planera enligt respektive centralt innehåll. Man kan göra det till exempel genom att använda en kortare modelltext eller en podcast på modersmålet samt genom att fokusera på bara en eller två skrivstrategier.

[00:16:44:22 - 00:16:47:19]

Mary-Anne: Catarina, vilka utmaningar mötte man vid genomförandet?

[00:16:49:13 - 00:17:18:14]

Catarina: Ja, som sagt eleverna tyckte att det inte var helt enkelt att hitta något att berätta om, men de inspirerade varandra och jag fick också komma in i dialogen och hjälpa till med några frågor som "ja, men tänk när du var liten, var det inget som du gjorde som du nu tycker låter roligt? Kanske med dina syskon eller med dina kusiner?" Några elever hade flera exempel och sedan gick det bättre.

[00:17:19:17 - 00:17:22:21]

Caroline: Är det något som skulle behöva ändras om man skulle göra det igen?

[00:17:24:02 - 00:18:00:24]

Catarina: Ja, jag tror att jag skulle lägga ner mer tid för att lyssna och diskutera allas podcast vid slutet av projektet, faktiskt. Eleverna behövde ganska mycket tid för att skriva och ändra i texten, samt för att spela in den tills de blev nöjda med resultatet. Så vi fick bara lyssna och kort kommentera allas texter i klassrummet. Nästa gång vill jag verkligen passa på att använda elevernas podcast för att fördjupa den gemensamma diskussionen om språkets olika lager som det var då gjorde vi det endast på individuell nivå, tyvärr.

[00:18:02:12 - 00:18:08:11]

Caroline: Har det här arbetssättet lett till någonting som man inte hade förväntat sig? Har det gett några ringar på vattnet eller så?

[00:18:09:03 - 00:18:56:00]

Catarina: Ja, verkligen. Jag såg att stämningen i gruppen blev mycket bättre. Våra elever träffas bara en gång i veckan. De går i olika årskurser, ibland även i olika skolor. Så det var verkligen fantastiskt att skapa en plats i klassrummet där de kunde berätta mer om sig själva utan att det behövde vara något dramatiskt eller allvarligt. Vi fick skratta mycket tillsammans under inlärningsprocessen och det är alltid viktigt. Sedan kunde de diskutera projektet med klasskompisar som läser ett annat modersmål. Eftersom alla språk arbetade med samma projekt samtidigt. Detta skapade en gemenskap i självaste ämnet modersmål.

[00:18:57:06 - 00:19:11:23]

Mary-Anne: Ja, och även bland våra lärare märkte vi att det hade en stor påverkan. Plötsligt arbetade vi med något som var personligt och roligt samtidigt som det kunde direkt appliceras i arbetet med eleverna.

[00:19:14:00 - 00:19:28:11]

Caroline: Tack så mycket Catarina och Mary-Anne för att ni delade med er av era erfarenheter den här uppgiften för läs-och skrivutveckling utifrån elevperspektiv. Vi vill önska er som lyssnat lycka till med er modersmålsundervisning.